

ANTIKNVARISK MEDVERKANDE 2021

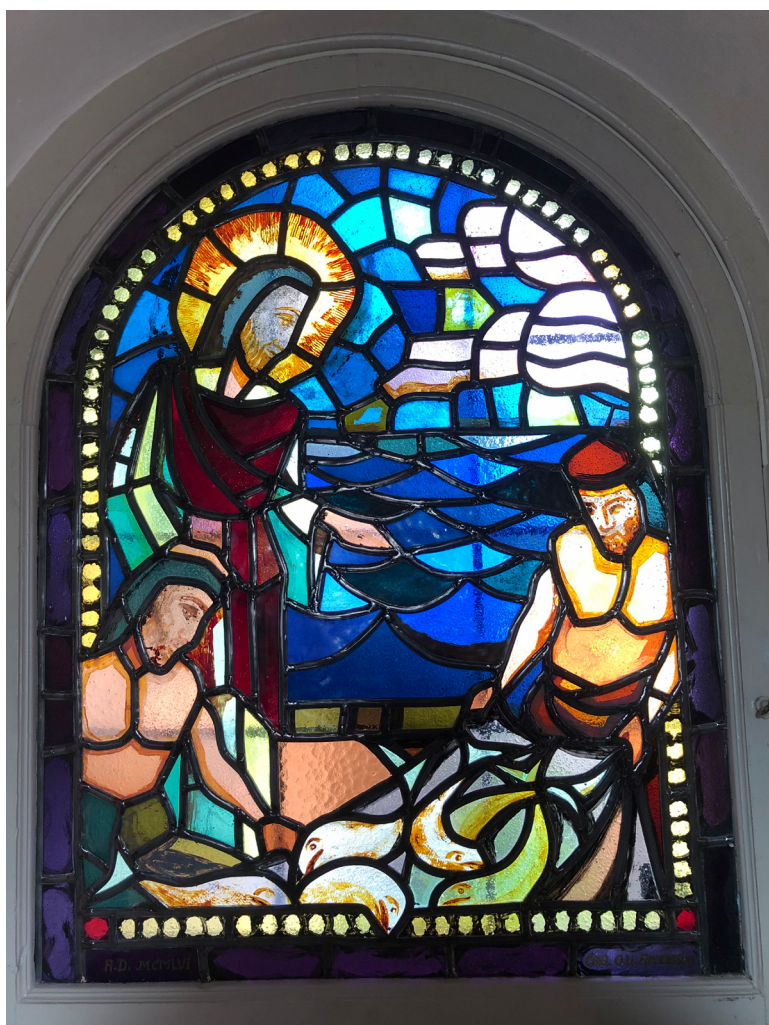
Charlotte Skeppstedt

TJÄRBY KYRKA

Konstglasfönster

Tjärby kyrka, Tjärby socken, Laholms kommun

RAPPORT KULTURMILJÖ HALLAND 2021:41

KULTURMILJÖ
HALLAND

STIFTELSEN HALLANDS LÄNSMUSEER

Stiftelsen Hallands Läns museer, Kulturmiljö Halland.

Uppdragsverksamheten, Halmstad.

Antikvarisk medverkan 2021.

Bild framsida: 2021:25.

Grafisk form: Anders Andersson.

Layout: Charlotte Skeppstedt.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet.

Diarie nr: 2020:366.

INNEHÅLL

Administrativa uppgifter	4
Inledning	5
Historik och beskrivning	5
Antikvariskt utlåtande	5
Innan renovering	6
Utförda åtgärder	8
Rapporter från Kulturmiljö Halland 2021	10

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

- **Objekt:** Tjärby kyrka.
- **Länsstyrelsens dnr:** 433-7977-2020, datum 2020-12-17 och 433-4500-2021, datum 2021-05-27.
- **Beställare:** Höks pastorat.
- **Handlingar:** Handlingarna för ansökan, daterade 2020-10-26 och kompletterade 2020-12-17, är upprättade av Maria Mårtensson, fastighets- och kyrkogårdschef i Höks pastorat.
- **Entreprenörer och hantverkare:** Joel Lundberg glas.
- **Antikvarisk medverkan:** Charlotte Skeppstedt, Kulturmiljö Halland.
- **Renoveringsperiod:** Maj-juni 2021.
- **Fältbesök:** Besök på glasverkstaden gjordes 2021-05-11.
- **Besiktningar och besök:** Dokumentation före har gjorts 2021-04-26 och slutbesiktning 2021-06-10.
- **Antikvariskt utlåtande:** Arbetena har utförts på ett kulturhistoriskt riktigt vis i enlighet med länsstyrelsens beslut och enligt de anvisningar som Kulturmiljö Halland lämnat såsom antikvarisk expert.

INLEDNING

Konstglasfönstret i sakristian i Tjärby kyrka har restaurerats under maj-juni 2021. Då Tjärby kyrkan är skyddad genom kulturmiljölagen har Höks pastorat begärt tillstånd av länsstyrelsen till renoveringen. Detta tillstånd gavs enligt beslut 433-7977-2020, datum 2020-12-17. Pastoratet fick även tillstånd att flytta fönstret till Joel Lundbergs verkstad, lst d nr 433-4500-21. Till antikvarisk medverkande har Höks pastorat valt Charlotte Skeppstedt, Kulturmiljö Halland. Enligt länsstyrelsens beslut ska den antikvariske experten följa och dokumentera arbetena i en slutrapport. Denna rapport sammanfattar utförda åtgärder vid restaureringen av konstglasfönstret.

Arkivmaterial förvaras hos Kulturmiljö Halland, Tollsgatan 7 i Halmstad, d nr 2020:366. Digitala fotofiler till fotodokumentationen utförd vid antikvarisk medverkan vid restaureringen av konstglasfönstret tillhörande Tjärby kyrka är tagna av Charlotte Skeppstedt och förvaras hos Kulturmiljö Halland, film 2021-25.

HISTORIK OCH BESKRIVNING

Tjärby kyrkby ligger på den uppodlade kustslätten med bebyggelse koncentrerad till den gamla kustlandsvägen mellan Laholm och Halmstad, som löper genom byn. Tjärby bildar riksintresse för kulturmiljövården, med en koncentration av förhistoriska gravanläggningar. Kyrkan är belägen på en medeltida kyrkplats centralt i byn invid ett väggors. Kyrkan, ett f d tingshus och gästgivargård bildar en sammanhållen miljö.

Tjärby gamla stenkyrka byggdes på medeltiden men revs 1906, då en ny kyrkobyggnad uppfördes på samma plats efter ritningar av Stockholmsarkitekten Erik Lallerstedt. Byggnaden består av ett rektangulärt långhus med rakt avslutat korparti och vidbyggd sakristia i nordost, samt ett smalare, högt torn i väster. Kyrkan representerar såväl ut- som invändigt en konsekvent genomförd och mycket välbevarad jugendstil. Kyrkan är en av mycket få kyrkor i Sverige som är uppförd i konsekvent jugendstil. Exteriören har en avskalad prägel med karakteristiskt kontrastverkande material och omsorgsfullt utformade detaljer. Kyrkan har en utpräglad vertikalitet med brant sadeltak och tornet avslutas

med en hög, spetsig spira. Samtliga tak är belagda med skiffer. Fasaderna är putsade i grått och rusticeras av en sockel av kvaderhuggen sten. Murarna stöttas av kraftiga strävpelare och upp till kyrkan leder monumentala stentrappor. De rundbågeformade fönstren och portalerna framhävs genom omfattningar i grå sten och rött glaserat tegel.

Interiören är enhetlig, ljus och avskalad och harmonierar i stil med exteriören. Det vitputsade kyrkorummet täcks av ett likaså vitputsat kryssvalv med gjutna anfangar. Altartavla, predikstol och dopfunt har bevarats från den gamla kyrkan, medan läktare, bänkinredning och altarring i mörkbetsat trä härstammar från 1906-07. Interiörens ursprungliga dekorationsmåleri är övermålat och orgeln utbyttes på 1960-talet. Den smäckra bänkinredningen är karaktärsskapande för kyrkorummet. Kyrkan är mycket välbevarad såväl exteriört som interiört.

I ett av de rundbågade fönstren i sakristian finns ett blyspröjsat konstglasfönster i innerbågen. Motivet föreställer Fiskafänge. Fönstret kom till 1956 genom donerade medel. Konstnären är Carl O. U. Andersson, bildkonstnär och glaskonstnär. (Signatur COUA på målningar). Carl O. U. Andersson var född 1912 i Malmö och död 2008. Han studerade för Anders Hylenius vid Tekniska skolan i Malmö, samt för Tage Hansson Skånska Målarskolan Malmö. Han målade från början i olja men övergick på 1950-talet helt till glaskonsten och då främst religiösa motiv. Andersson var även kyrkvaktmästare i Möllevångens församling i Malmö. Hans glasfönster finns representerade i bl a Hardeberga och Kyrkhults kyrkor.

ANTIKVARISKT UTLÅTANDE

Arbetet är professionellt och väl utfört efter beslut och antikvariska riktlinjer. Stor hänsyn har tagits till fönstrets kulturhistoriska värde, där patina och autenticitet är har varit centrala kriterier för valt tillvägagångssätt. Originalmaterial har sparats så långt som möjligt. Nyttillskott har utförts med samma material och metoder.

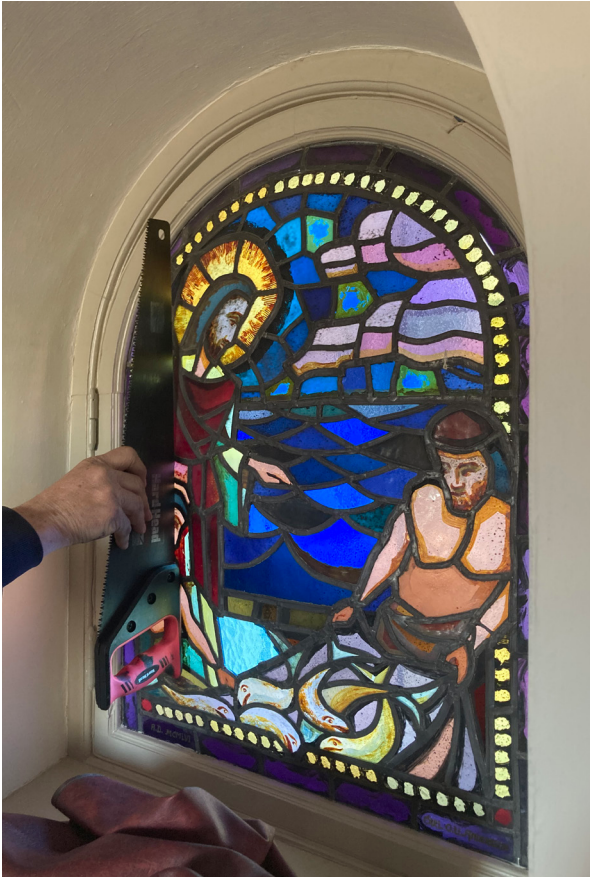
INNAN RENOVERING

Hela det blyinfattade glasfönstret hade börjat bågna inåt. Blyspröjsningen hade börjat bli spröd och gav med sig. Tyngden i glaset gjorde att problemet accelererade och under våren 2021 började det bli glipor mellan

glas och blyspröjsning i ovankanten på fönstret. Sedan tidigare hade en glasbit i nederkanten av motivet bytts ut till en glasbit i felaktig kulör, vilket störde motivet.

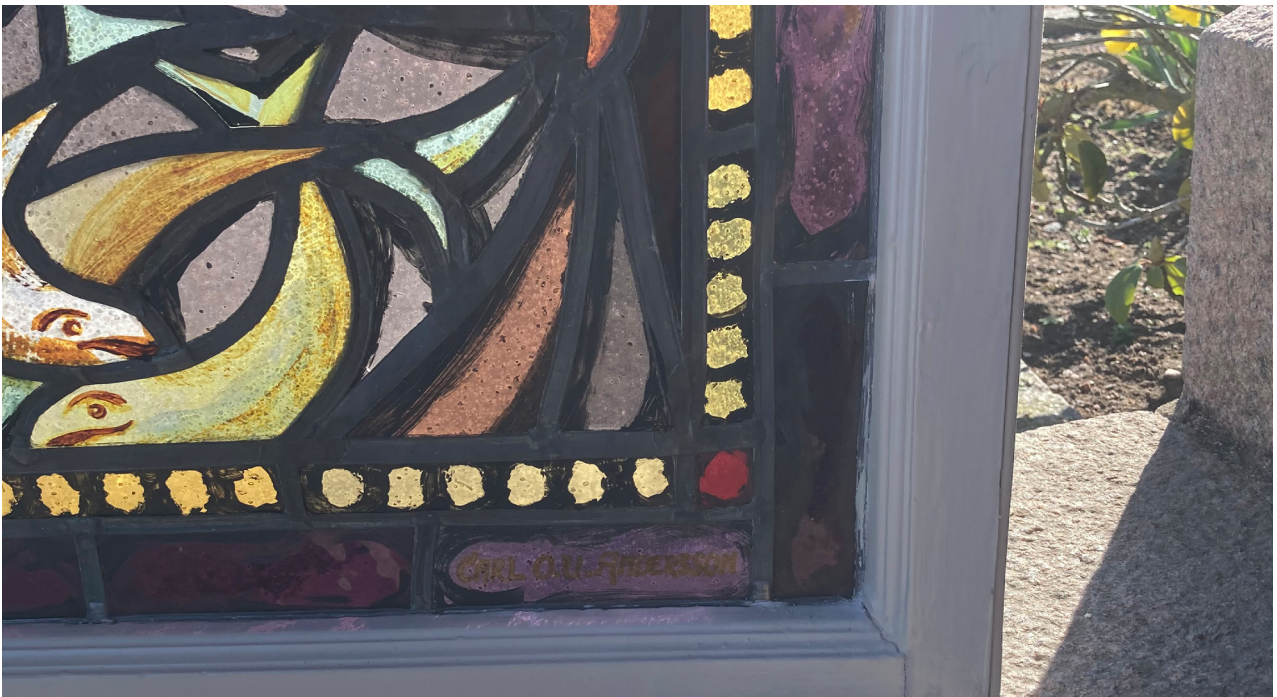
Konstglasfönstret innan renovering. Det stora ljus blå glaset i nedre delen är bytt sedan tidigare och är felaktigt.

Hela glasmålningen buktade kraftigt utåt, ett problem som accelererade över tid.

I ovankanten hade glasbitarna börjat krypa ur blyspröjsningen så att glipor uppstod mellan glas och spröjs.

Konstnären Carl O. U. Anderssons signatur på glasmålningens nedre högra hörn.

UTFÖRDA ÅTGÄRDER

Fönsterbågen lossades från karmen och hängdes av. Detta arbete komplicerades av att bågen satt hårt fast på grund av att springan mellan båge och karm vid tidigare renovering målats över och genom att tätningssliten av gummi hade klibbat fast på bågen. Fönsterbågen behövde hanteras med stor försiktighet för att inte riskera att konstglaset skulle falla isär och trilla ur bågen.

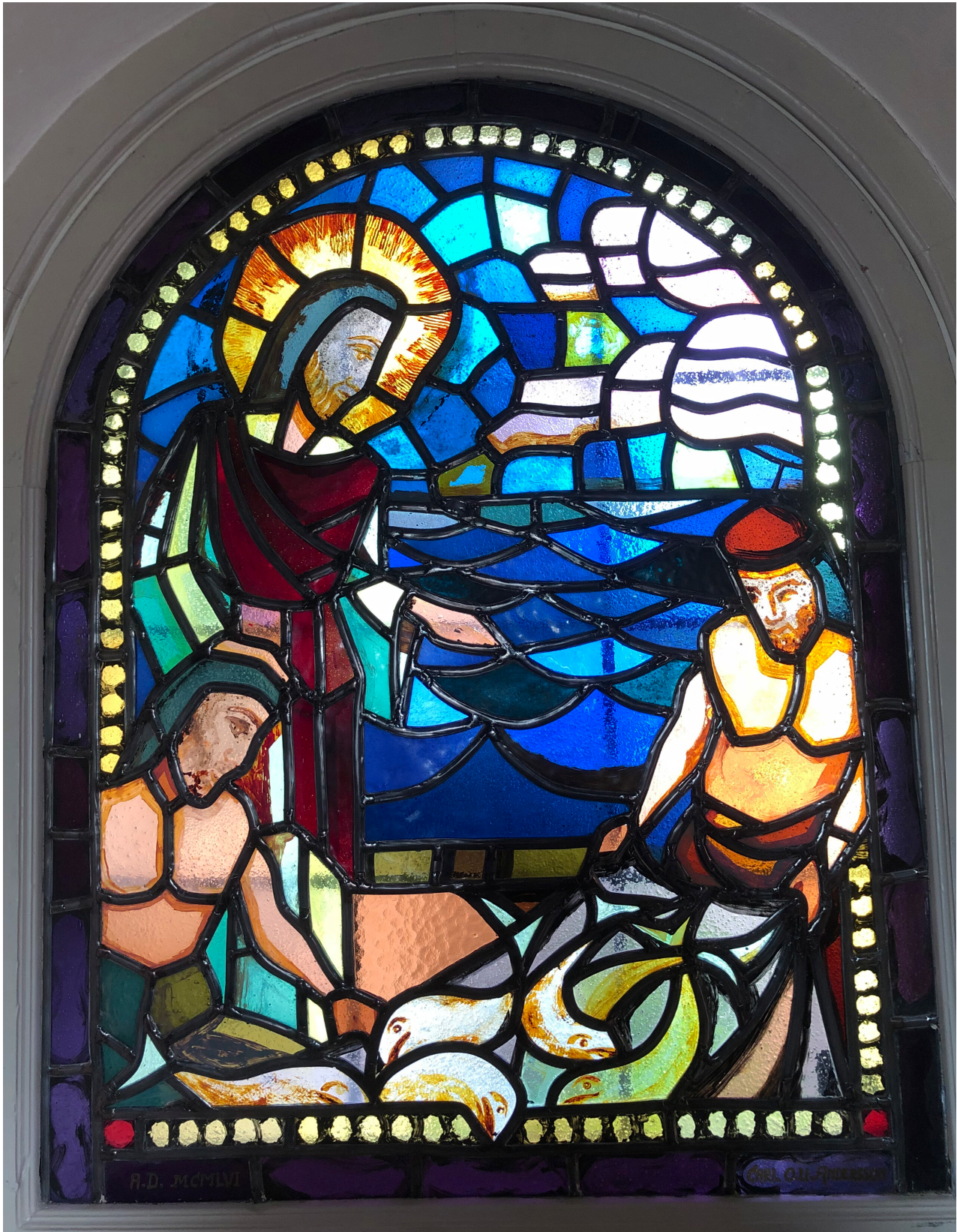
Fönsterbågen transporterades sedan till Joel Lundgrens verkstad i Hasslöv. Fönsterbågen fick sedan ligga plant en tid med en liten tyngd innan det monterades isär. Glasen har sedan monterats loss från blyspröjsningen. Varje glasbit har rengjorts. Det visade sig att fönstret var mycket smutsigt. Efter rengöringen kom detaljer fram som inte syntes tidigare. En ny glasbit valdes ut för att ersätta den tidigare felaktiga glasbiten. Fönstret monterades sedan ihop med ny blyspröjsning och återmonterades i kyrkan.

Baksidan på konstglasfönstret efter återmontering.

Glasfönstret i Joel Lundgrens verkstad i Hasslöv. Fönstret fick ligga plant så att den buktade formen gick tillbaka lite innan det monterades isär. Framför fönstret ses de blyspröjsar som använts för att montera ihop glasbitarna igen.

Konstglasfönstret efter att det monterats om med ny blyspröjning och rengjorts. Den tidigare utbytta glasbiten i lysande ljusblå kulör har bytts ut till en ny i brun kulör som ska varar en bit av båten i motivet.

RAPPORTER FRÅN KULTURMILJÖ HALLAND 2021

2021:1	Tjärby grustäkt, Arkeologisk utredning
2021:2	Båtsmans, del av Lahall 2:13, flytt av byggnad
2021:3	Skummeslövs kyrka, utvändig renovering
2021:4	Sankta Gertruds kapell, utvändig renovering
2021:5	Broktorp 4, Antikvarisk förundersökning
2021:6	Brovakten 4, Antikvarisk förundersökning
2021:7	Landeryds godsmagasin -renovering av tak och syll
2021:8	Brons- och järnålder vid Holms kyrka, Holm 2:3, Arkeologisk undersökning
2021:9	Hotell Mårtensson, Gillestugan 1, Skyltning mm. Antikvarisk förundersökning
2021:10	Bocken 18 och Bocken 20. Förslag till planbestämmelser för kulturvärden.
2021:11	Kemisten 5, Antikvariskt utlåtande.
2021:12	Råmebo hembygdsgård. Vård- och underhållsplan
2021:13	Befästningsrester i Norre Katts park. Arkeologisk schaktningsövervakning.
2021:14	Öringe fiber, Getinge sn, fast. Öringe 1:5, Arkeologisk schaktningsövervakning.
2021:15	Hotell Mårtensson, Takkupor, rev förslag. Konsekvensbeskrivning
2021:16	Busskur Stora Torg, Arkeologisk undersökning (schaktningsövervakning)
2021:17	Inför ny vatten- och elledning. Falkenberg. Arkeologisk schaktningsövervakning.
2021:18	Frillesås-Rya 3:77. Kungsbacka kn. Arkeologisk förundersökning
2021:19	Valhalla 5, antikvariskt utlåtande
2021:20	Försörjningshemmet 18, antikvariskt utlåtande
2021:21	Påarps gravfält, Trönninge sn, Halmstads kn, Arkeologisk schaktningsövervakning
2021:22	Marbäck, Halmstad, Snöstorps sn. Arkeologisk utredning
2021:23	Fibernetläggning vid treuddar, enstensättning och en boplatz i Bexets stugby, Trönninge sn, Halmstad. Arkeologisk schaktningsövervakning
2021:24	Kv. Postmästaren, Esplanadparken och Norra Vallgatan - kulturmiljöutredning
2021:25	Spannarps kyrka, Styrssystem - antikvarisk medverkan
2021:26	Sibbarps kyrka, Styrssystem - antikvarisk medverkan
2021:27	Tvååkers kyrka, Styrssystem - antikvarisk medverkan
2021:28	Dagsås kyrka, Styrssystem - antikvarisk medverkan
2021:29	Flickskolan 6, Varberg, antikvarisk förundersökning
2021:30	Gästgivaren 10, Varberg, antikvarisk förundersökning
2021:31	Societetshuset i Varberg, antikvarisk medverkan
2021:32	Alfshögs kyrkogård, kulturhistorisk inventering och bevarandeplan
2021:33	Askome kyrkogård, kulturhistorisk inventering och bevarandeplan
2021:34	Vessige kyrkogård, kulturhistorisk inventering och bevarandeplan
2021:35	Lyngåkra 6:8, Rivningsdokumentation
2021:36	Gamlestugan i Morup, Morup 27:1, antikvarisk medverkan
2021:37	Hägareds gård, fönsterbyte, antikvarisk medverkan
2021:38	Köinge kyrkogård, kulturhistorisk inventering och bevarandeplan
2021:39	Okome kyrkogård, kulturhistorisk inventering och bevarandeplan
2021:40	Svartrå kyrkogård, kulturhistorisk inventering och bevarandeplan
2021:41	Tjärby kyrka, konstglasfönster, antikvarisk medverkan

KULTURMILJÖ
HALLAND

POSTADRESS: TOLLSGATAN 7 | 302 32 HALMSTAD | TEL: 035-19 26 00

E-POST: [KANSLI@KULTURMILJOHALLAND.SE](mailto:kansli@kulturmiljohalland.se) | HEMSIDA: [WWW.KULTURMILJOHALLAND.SE](http://www.kulturmiljohalland.se)